

פרשת ויגש התשפ"ד

ari.kahn@biu.ac.il

הרב ארי דוד קאהן

1. בראשית פרק מד פסוק יח - לד (פרשת ויגש)

(יח) ויגש אליו יהודה ויאמר בי אדני ידבר-נא עבדך דבר באזני אדני ואל-יחסר אפך בעבדך כי כמוך כפרעה: (יט) אדני שאל את-עבדיו לאמר היש-לכם אב או-אח: (כ) ונאמר אל-אדני יש-לנו אב זמן וילד זקנים קטן ואחיו מת וינחם הוא לבדו לאמו ואביו אהבו: (כא) ונאמר אל-עבדך הורדהו אלי ואשימה עיני עליו: (כב) ונאמר אל-אדני לא-יוכל הנער לעזוב את-אביו ועזב את-אביו ומת: (כג) ונאמר אל-עבדך אמ-לא יבד אחיכם הקטן אתכם לא תספון לראות פני: (כד) ויהי כי עלינו אל-עבדך אבי ונגד-לו את דברי אדני: (כה) ויאמר אבינו שבו שברו-לנו מעט-אכל: (כו) ונאמר לא נוכל לגדת אמ-יש אחינו הקטן אתנו ונרדנו כילא נוכל לראות פני האיש ואחינו הקטן איננו אתנו: (כז) ויאמר עבדך אבי אלנו אתם ידעתם פי שנים ילדה-לי אשתי: (כח) ויצא האחד מאתי ואמר אף טרף טרף וילא ראיתי עדי-הנה: (כט) ולקחתם גם-את-נה מעם פני וקרהו אסון והורדתם את-שיבתי ברעה שאלה: (ל) ועתה כבאל אל-עבדך אבי והנער איננו אתנו ונפשו קשורה בנפשו: (לא) והיה פראותו פני-אין הנער ומת והורידו עבדך את-שיבת עבדך אבינו ביגון שאלה: (לב) כי עבדך ערב את-הנער מעם אבי לאמר אמ-לא אביאנו אליה וחתאתי לאבי כל-הנמים: (לג) ועתה ישב-נא עבדך תחת הנער עבד לאדני והנער יעל עם-אחיו: (לד) כן-אף אעלה אל-אבי והנער איננו אתי פן ארצה ברע אשר ימצא את-אבי:

2. רש"י בראשית פרק מד פסוק יח (פרשת ויגש)

ואל יחר אפך - מכאן אתה למד שדבר אליו קשות:
כי כמוך כפרעה - חשוב אתה בעיני כמלך זה פשוטו. ומדרשו¹, סופך ללקות עליו בצרעת כמו שלקה פרעה על ידי זקנתי שרה על לילה אחת שעכבה.

3. הדר זקנים בראשית פרק מד פסוק יח (פרשת ויגש)

ויגש אליו יהודה. ירושלמי וקריב לוותיה יהודה תקיף ומתגבר כאריה...

4. תרגום ירושלמי (ניאופיטי) בראשית מ"ד:י"ח

וקרב לוותיה יהודה זעף במלין ומדכדך בלישנא נהם כאריה ואמר בבעו מינך רבוני ימלל כען עבדך פתגם ורבוני לא יתקוף רוגזך בעבדך הלא מן זמנא קדמיא דאתינן לוותך הוויית אמר לן מן קדם י"י אנה דחיל וכדון חזרו דינך למהווי מדמיין לדינוי דפרעה רבך...

5. בראשית רבה (וילנא) פרשה צג סימן ו (פרשת ויגש)

דבר אחר, ויגש אליו יהודה, רבי יהודה רבי נחמיה ורבנן, רבי יהודה אומר הגשה למלקמה, היך מה דאת אמר (שמואל ב י"ג:ג): ויגש יואב והעם אשר עמו למלקמה, רבי נחמיה אומר הגשה לפיוס, היך מה דאת אמר (יהושע י"ד:ו): ויגשו בני יהודה אל יהושע לפיוסו. רבנן אמרי הגשה לתפלה (מלכים א י"ח:ל"ו): ויגש אליהו הנביא ויאמר ה' אלהי וגו'. רבי אלעזר אמר פשוט להון אם למלקמה אני בא, אם לפיוס אני בא, אם לתפלה אני בא. בי אדני, בי ולא ביה, אם לממלא מ'א א'נא, אם לשמשא א'נא, אם למפצע קיסין א'נא.

6. בראשית רבה (וילנא) פרשה צג סימן ז (פרשת ויגש)

דבר אחר, ויגש אליו יהודה, זו היא שנאמר ברוח הקדש על ידי שלמה (קהלת ז' י"ט): הקמה תעז לקחם וגו', כנגד מי אמר שלמה המקרא הנה, לא אמרו אלא כנגד יוסף הצדיק, אמר רבי יוחנן בפעם שתפס יוסף הצדיק את בנימין ואמר להם לאחיו (בראשית מ"ד:י"ו): האיש אשר נמצא הגביע בידו הוא יהיה לי עבד,

אמר לו יהודה בנְיָמין אתָ תפוס וְשָׁלוֹם בְּבֵית אָבָא, מִיָּד כָּעַס יְהוּדָה וְשָׂאג בְּקוֹל גְּדוֹל וְהִלֵּךְ קוֹלוֹ אַרְבַּע מֵאוֹת פָּרְסָה עַד שִׁשְׁמֵעַ חוֹשִׁים בֶּן דָּן וְקִפֵּץ מֵאַרְץ כְּנָעַן וּבָא אֶצֶל יְהוּדָה וְשָׂאָגוּ שְׂנֵיָהֶם וּבִקְשָׁה אַרְצָן מִצָּרִים לְהִפָּד, עֲלֵיהֶם אָמַר אִיּוֹב (אִיּוֹב ד'י'): שְׂאֵגַת אַרְיָה וְקוֹל שְׁחַל. שְׂאֵגַת אַרְיָה, זֶה יְהוּדָה, שְׁכָתוֹב בּוֹ (בראשית מ"ט:ט): גֹּר אַרְיָה יְהוּדָה. וְקוֹל שְׁחַל, זֶה חוֹשִׁים בֶּן דָּן, שְׂנֵיָהֶם נִמְשְׁלוּ פְּאָרִי, שְׂנַאָמַר (דברים ל"ג:ב): וּלְדָן אָמַר דָּן גֹּר אַרְיָה. (אִיּוֹב ד'י'): שְׂנֵי כְּפִירִים נִתְעוּ, אֵלֹו גְּבוּרָיו שֶׁל יוֹסֵף, שְׂפִינָן שְׁכָעַס יְהוּדָה נִשְׂרוּ שְׂנֵיָהֶם שֶׁל כָּלָם. אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֹוֹי אֵף אֶחָיו כִּינָן שְׂרָאוֹ יְהוּדָה שְׁכָעַס אֵף הֵם נִתְמַלְאוּ חֲמָה וּבְעָטוּ בְּאַרְצָן וְעָשׂוּ אוֹתָהּ תְּלָמִים תְּלָמִים, שְׂנַאָמַר (אִיּוֹב ד'י"א): לֵישׁ אֶבֶד מִבְּלֵי טָרֵף, זֶה יְהוּדָה שְׁמָסַר עֲצָמוֹ עַל בְּנֵיָמִין, אָמַר שְׂמָא יִמְחַל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עַל אוֹתוֹ עוֹן שֶׁהִטְעִיתִי אֶת אָבָא וְאֶמְרָתִי לוֹ אֲנִי מְבִיאוֹ לָךְ. בְּאוֹתָהּ שְׁעָה נִתְמַלְא חֲמָה עַל יוֹסֵף, כִּינָן שְׂרָאָה יוֹסֵף סִימְנִין שֶׁל יְהוּדָה, מִיָּד נִזְדַּעַזַע וְנִבְהַל אָמַר אוֹי לִי שְׂמָא יִהְרַגְנִי, וְמָה הֵן סִימְנִין שְׁהָיוּ בּוֹ בִּיהוּדָה, שֶׁל בֵּית שִׁילּוֹ אָמְרוּ שְׂנֵי שְׁלֹטוֹנֵי זוֹלְגוֹת דָּם, וְנִשׁ אוֹמְרִים כְּמִין שְׁלֹטֵי הַגְּבוּרִים, וְחֲמָשָׁה לְבוּשִׁים הָיָה לוֹבֵשׁ, נִימָה אַחַת הָיָה לוֹ בְּלָבוֹ כִּינָן שְׁהָיָה כּוֹעֵס הָיָה קוֹרַע אֶת כָּלָם. מָה עָשָׂה יוֹסֵף בְּאוֹתָהּ שְׁעָה אוֹתוֹ עֲמוּד שֶׁל אֶבֶן שְׁהָיָה יוֹשֵׁב עָלָיו כְּעֵט בּוֹ וְעָשָׂאוֹ גַל שֶׁל צְרוּרוֹת, מִיָּד תָּמָה יְהוּדָה וְאָמַר זֶה גְבוּר מִמֶּנִּי, בְּאוֹתָהּ שְׁעָה אֶחָז יְהוּדָה חֲרָבוֹ לְשִׁלְפָה מִתְעַרְרָה וְאֵינָה נִשְׁלַפֶּת לוֹ, אָמַר יְהוּדָה וְדָא זֶה יִרָא שְׂמִים הוּא לְכָךְ נַאָמַר (קהלת ז'י"ט): הַחֲכָמָה תִּעָזוּ לְחַכְּמָם.

7. בראשית פרק יח פסוק כג (פרשת וירא)

וַיִּגַּשׁ אַבְרָהָם וַיֹּאמֶר הֲאֵף תִּסְפָּה צְדִיק עִם־רָשָׁע:

8. בראשית רבה (וילנא) פרשה מ"ט סימן ח' (פרשת וירא)

(ח) וַיִּגַּשׁ אַבְרָהָם וַיֹּאמֶר וגו' (בראשית י"ח:כ"ג), רַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי נַחֲמָנְיָה וְרַבִּינָן, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמַר הַגְּשָׁה לְמַלְחָמָה (דברי הימים א י"ט:י"ד): וַיִּגַּשׁ יוֹאָב וְהָעָם אֲשֶׁר עִמּוֹ לִפְנֵי אָרָם לְמַלְחָמָה. רַבִּי נַחֲמָנְיָה אוֹמַר הַגְּשָׁה לְפִיּוֹס, הֵיךְ מָה דָּאָתָּ אָמַר (יהושע י"ד:ו'): וַיִּגַּשׁוּ בְנֵי יְהוּדָה אֶל יְהוֹשֻׁעַ. רַבִּינָן אָמְרֵי הַגְּשָׁה לְתַפְלָה, הֵיךְ מָה דָּאָתָּ אָמַר (מלכים א י"ח:ל"ו): וַיְהִי כַּעֲלוֹת הַמִּנְחָה וַיִּגַּשׁ אֱלֹהֵי הַנְּבִיאִים וַיֹּאמֶר ה' אֱלֹהֵי אַבְרָהָם יִצְחָק וַיִּשְׂרָאֵל הַיּוֹם יִנָּדַע כִּי אַתָּה אֱלֹהִים בְּיִשְׂרָאֵל וגו', רַבִּי אֶלְעָזָר פֶּשֶׁט לֵה אִם לְמַלְחָמָה אֲנִי בָּא, אִם לְפִיּוֹס אֲנִי בָּא, אִם לְתַפְלָה אֲנִי בָּא. רַבִּי פִּינְחָס וְרַבִּי לֹוֹי וְרַבִּי יוֹחָנָן, זֶה שֶׁהוּא עוֹבֵר לִפְנֵי הַתְּבָה אֵין אוֹמְרִים לוֹ בּוֹא וְעָשָׂה, בּוֹא קָרֵב, בּוֹא וְעָשָׂה קִרְבָּן שֶׁל צְבוּר, אֶלָּא בּוֹא וְקָרֵב לְהַתְּפִיל.

9. רש"י בראשית פרק לב פסוק ט (פרשת וישלח)

והיה המחנה הנשאר לפליטה - על כרחו כי אלחם עמו. הַתְּקִין עֲצָמוֹ לְשִׁלְשָׁה דְבָרִים לְדוּרוֹן, לְתַפְלָה וּלְמַלְחָמָה. לְדוּרוֹן לְהִלָּךְ (פסוק כב) וּתְעוּבוֹר הַמִּנְחָה עַל פְּנֵיו. לְתַפְלָה (פסוק י) אֱלֹהֵי אֲבִי אַבְרָהָם. לְמַלְחָמָה וְהִיא הַמִּנְחָה הַנִּשְׂאָר לְפִלִיטָה:

10. בית יוסף להבה בראשית פרק מד פסוק יח (פרשת ויגש)

מצינו הגשה לתפילה ולפיוס ולמלחמה, ולכל אלו נכנס יהודה (בראשית רבה צג, ו).

11. העמק דבר בראשית פרק מד פסוק יח (פרשת ויגש)

ויגש אליו יהודה. לֹא נִתְבָּאָר לְפִי הַפֶּשֶׁט הַגְּשָׁה זֶה לְהַתְּקָרֵב לְיוֹסֵף מָה הִיא, וְכִי יוֹסֵף לֹא הִיא שׁוֹמַע דְּבָרָיו מִמְקוֹם שְׁעָמֵד עַד כָּה, וְגַם הָרִי הַמְּלִיץ בִּינּוֹתָם, וְהַדְּרָשׁ יְדוּעַ הַגְּשָׁה לְג' דְּבָרִים, אֲבָל הַפֶּשֶׁט עַדִּין מִתְּבַקֵּשׁ וַיְבוֹאָר לְפָנָיו: ... וְכֵן הַמְּדַבֵּר בְּלַחֲשׁ שְׁלֹא יִשְׁמְעוּ רַבִּים אֵלָּא הוּא, מִיקָרִי מְדַבֵּר בְּאִזְנוֹי^(כ), וּלְפ"ז הַכֹּא נִמִּי מִשְׁמַעוֹת בְּאִזְנֵי אֲדָנִי בְּלַחֲשִׁי, שְׁלֹא יִשְׁמְעוּ כָל הַנְּצַבִּים. וְהַעֲנִין שֶׁל הַמְּבוֹקֵשׁ, דֵּהֲאֲחִים אֲמָרוּ מִתְּחִלָּה אֲשֶׁר יִמְצָא אוֹתוֹ וּמָת, כְּדִין וּמִשְׁפָּט הַגּוֹנֵב מִבֵּית הַמֶּלֶךְ, וְהַמוֹשֵׁל אָמַר הוּא יִהְיֶה לִי עֶבֶד, כְּלוֹמַר אֵינִי מֶלֶךְ וְאֵינִי יְכוֹל לְהַעֲנִישׁוּ יוֹתֵר מִנִּימוּסֵי הַמְּדִינָה לְכָל אָדָם, וְהִנֵּה אַחַר הַצְּעָת יְהוּדָה הִיא מְבוֹקֵשׁ לְהַחֲלִיפוֹ שִׁישֵׁב הוּא עֶבֶד תַּחַת בְּנִימִין, וְגַם זֶה אֵינוֹ לְפִי נִימוּסֵי הַמְּדִינָה, וְאִי אִפְשָׁר לְעֲשׂוֹת כֵּן אֵלָּא פְּרַעַה עֲצָמוֹ, וְעַל כֵּן הוֹצֵרֵךְ יְהוּדָה לְהַקְדִּים וְלוֹמַר לְיוֹסֵף, כִּי כִמְהוֹ כְּפִרְעָה יְכוֹל לְעֲשׂוֹת דְּבַר שְׁלֹא כְּנִימוּסֵי הַמְּדִינָה, אֲבָל הִיא קִשָּׁה לְהַשְׁמִיעַ לְכָל הַנְּצַבִּים, שְׁלֹא יַעֲנֵשׁ גַּם הוּא גַם יוֹסֵף

כאשר ישמע כדברים האלה ולא ימחה, וכדאיתא בגיטין דנ"ו בעת שאמר ריב"ז לאספסינוס שלמא לך מלכא הקפיד הרבה וא"ל מחייבית קטלא דלא מלכא אנא וקרית לי מלכא, **מש"ה נצרך יהודה להגיז בלשון מצרים בלחישא** באזני יוסף זה הדבר, **ובאשר אין דרך ארץ לבקש ממושל רב שידבר באזניו**, על כן אמר ואל יחר אפך בעבדך. ולפי זה כך המשך הכתוב ויגש אליו יהודה לדבר **בלחישא** בלשון מצרים עם יוסף, ואמר ידבר נא עבדך דבר. מאמר קצר ומעט, באזני אדני. בלחישא ולא ע"י מליץ:

12. רבי אברהם בן הרמב"ם בראשית פרק מד פסוק יח (פרשת ויגש)

ויגש אליו יהודה. ניגש במקום וניגש בדיבור כלומר במאמר ו(ב)אומץ: ומאמרו ואל יחר אפך אף על פי שאין במאמרו מה שיכעיס אותו לפי שהנגישה אל המלכים וריבוי הדברים לפניהם וההתנגדות להם במגמותיהם והריצוי לפניהם בשעת כעסם יכעיס אותם ויוסיף על חמתם [ו]הוא (יהודה) כבר נתן טעם ליראתו שמא יכעוס (יוסף) על דבריו במה שאמר כי כמוך כפרעה: זה פשטיה דקרא ומה (שאמרו) חוץ מזה דרש:

13. רמב"ן בראשית פרק מד פסוק יח (פרשת ויגש)

כי כמוך כפרעה - ובמורא גדול אני מדבר לפניך כאלו אני מדבר לפני פרעה:

14. בראשית פרק מה (פרשת ויגש)

(ג) וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל-אֶחָיו אֲנִי יוֹסֵף הָעוֹד אֲבִי חַי וְלֹא-יָכֻלוּ אֶחָיו לַעֲנֹת אֹתוֹ כִּי נִבְהָלוּ מִפְּנָיו: (ד) וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל-אֶחָיו גְּשׁוּ-נָא אֵלַי וַיִּגְשׁוּ וַיֹּאמֶר אֲנִי יוֹסֵף אֶחֱיֹכֶם אֲשֶׁר-מְכַרְתֶּם אֹתִי מִצְרַיִם: (ה) וַעֲתָה אֶל-תַּעֲצָבוֹ וְאֶל-יָחַר בְּעֵינֵיכֶם כִּי-מְכַרְתֶּם אֹתִי הֲנֵה כִּי לְמַחְזָה שָׁלַחֲנִי אֱלֹהִים לְפָנֶיכֶם:

15. תרגום אונקלוס בראשית פרק מד פסוק יח (פרשת ויגש)

וקריב לותיה יהודה ואמר בבעו רבוני ימליל כען עבדך פתגמא קדם רבוני ולא יתקף רוגזך בעבדך ארי כפרעה כן את:

16. תרגום אונקלוס בראשית פרק מה פסוק ד (פרשת ויגש)

ואמר יוסף לאחוי קרובו כען לותי וקריבו ואמר אנא יוסף אחוכון דזבינתון יתי למצרים:

17. כלי יקר בראשית פרק מד פסוק יח (פרשת ויגש)

כי כמוך כפרעה. כמו שראוי לחלוק כבוד למלכות ושאין לדבר קשות בפני המלך כי חמת מלך מלאכי מות (משלי טז יד) כך אין נכון לדבר גבוהה להוציא עתק מפיו נגד כל השומעים, וממנו למדו זה, כי יוסף אמר קום רדוף אחרי האנשים והשגתם, דוקא כשתשיגם ותהיה סמוך להם תדבר באוזנם ענין הגביע, ולא תצעק עליהם מרחוק להריע עליהם כגנב אלא בינך לבינם תדבר להם שלא ידעו המצרים דבר מזה, על כן גם בויכוח זה רצה יהודה ללחוש באוזניו וקולו לא ישמע אל המצרים ואמר ואל יחר אפך בעבדך, כי כל כעס מביא לידי טעות ויגרום שלא יכנסו טענותי באוזניך אף אם יהיו נכוחים למבין כי הכעס יגרום שלא תוכל לשפוט בצדק, ואם תאמר ומה בכך כי אם לפעמים איזה שר ומושל טעה בדבר המשפט, יש גבוה מעל כל גבוה והוא המלך שלוקחין המשפט אל המלך והוא יתקן מה שקלקל המושל, על זה אמר כי כמוך כפרעה ואצלך הגמר דין כמו אצל פרעה, ואין ליקח המשפט ממך אל המלך ומלפניך משפטי יצא מכל וכל, על כן אני מבקש שעניך תחזינה מישרים ואל יחר אפך ואז לא תבוא לידי טעות:

18. שלל דוד בראשית פרק מד פסוק יח (פרשת ויגש)

והנה במדרש [שם, ו] איתא, דאמר יהודה כתיב בתורתנו [שמות כב, ב] אם אין לו ונמכר בגניבתו וזה שיש לו ישלם. והקשה ביפ"ת דהא תינח בישראל, אבל בבן נח נהרג על הגניבה אפילו בפחות משה פרוטה, וא"כ היה חייב מיתה, ואם יוסף לא רצה להענישו רק להיות עבד לפני משורת הדין הוא דעבד, ומה טענה היה לו ליהודה. נמצא אם דין ב"נ יש להם הדין עם יוסף. ואיתא (בקידושין פ"א) מפני מה זכה יהודה למלכות מפני שאמר צדקה ממני, ומקשה דיו שיתכפר על הביאה. ולפי מה שכתב

בפרשת דרכים [דרוש א], דאם דין ב"נ יש להם לא חטא יהודה בתמר, כי ער ואונן שלא כדרכן שמשו וב"נ אין קונה שלא כדרכה. וזה שאמרו השבטים מלכים מדיינים אלו עם אלו, שיהודה מלך מכח שאמר צדקה ממני ומוכח שלא חטא בביאה כי דין ב"נ יש לנו, וא"כ כיון שדין ב"נ יש לנו הדין עם יוסף ועושה לפנים משורת הדין, וא"כ אנו מה איכפת לנו, רק יהודה צריך להתאמץ שהוא ערב.

19. נחלת יעקב בראשית פרק מד פסוק יח (פרשת ויגש)

(יח) ויגש אליו יהודה וגו'. פרש"י שדבר אתו קשות. לכאורה נראה שהוא תמוה, שמתחלה פסקו את הדין בעצמם שיהיו כולם עבדים, וכמו שאמרו והיינו עבדים לאדוני גם אנחנו גם אשר נמצא הגביע בידו וכו' (לעיל מד, טז). וכי משום שהטיב עמהם ושחרר כולם ולא לקחם לעבדים, רק אותו שנמצא הגביע בידו, דיבר אתו קשות. ועוד, שמתחלה פסקו את הדין שאותו שנמצא הגביע בידו יומת (שם פס' ט'), ואחר כך הי' פוחת והולך ואמר שכולן יהיו עבדים, ואח"כ כששיחרר אותם כולם ולא לקח לעבד רק אותו שנמצא הגביע בידו, דיבר אתו קשות. ולתריך זה נראה, דהנה אף שהי' בידם להרוג את פרעה ועמו, עם כל זה היו נכנעים לו ומדברים בהכנעה, בחשבם שאלקים מצא את עונם ובעוונם הם נתפסים, וכמו שאמרו מה נצטדק האלקים מצא את עון עבדיך וכו' (לעיל מד, טז). וראו השבטים העון של עצמם, והוא מכירת יוסף, ולכך פסקו עליהם דין מיתה, כי הגונב נפש ומכרו מות יומת (שמות כא, טז). ואם מכירת יוסף עון הוא, ממילא אותו שהתחיל בעון ובחטא - שהוא שמעון ולוי - חייבים מיתה, שזממו להמיתו, כמ"ש לכו ונהרגו (לעיל לז, כ). וחשבו שמסתמא יסבב בעל הסיבות שימצא הגביע ביד מי שנתחייב מיתה, ולכך פסקו עליו מיתה. ועל כולם פסקו עבדות, כי בהסכמות כולם נמכר לעבד. ואח"כ כשראו שנמצא הגביע באמתחת בנימין, שהוא אינו חייב במכירת יוסף מאומה, חזרו ודנו דין אחר. וחשבו שהתחיל השעבוד מצרים, ולכך פסקו על עצמם שיהיו כולם עבדים. ואח"כ כשראו שאמר להם ואתם עלו לשלום אל אביכם, וראו שעדיין לא הגיע זמן השיעבוד מצרים, וגם במכירת יוסף לא חטא בנימין מאומה, וכיון שלא הי' להם לתלות בשום דבר לקיחת בנימין לעבד, דיבר אתו קשות ואמר שיהרוג אותו ואת עמו ויקח לו את בנימין:

20. בראשית פרק כ פסוק ב - ד (פרשת וירא)

(ב) ויאמר אברהם אל-שָׂרָה אִשְׁתּוֹ אַחְתִּי הִיא וַיִּשְׁלַח אַבְרָהָם מֶלֶךְ גֵּרָר וַיִּקַּח אֶת-שָׂרָה: (ג) וַיִּבֶא אֱלֹהִים אֶל-אַבְרָהָם בְּחִלּוֹם הַלַּיְלָה וַיֹּאמֶר לוֹ הֲנִנֶּה מֵת עֲלֵי-הָאִשָּׁה אֲשֶׁר-לָקַחְתָּ וְהוּא בְּעַלְתָּ בְּעַל: (ד) וַאֲבִימֶלֶךְ לֹא קָרַב אֵלֶיהָ וַיֹּאמֶר אֲדֹנָי הַגּוֹי גַּם-צָדִיק תִּהְיֶה:

21. בראשית פרק יב פסוק יד - כ (פרשת לך לך)

(יד) וַיְהִי כִּבּוֹא אַבְרָם מִצְרָיִמָה וַיִּרְאוּ הַמִּצְרַיִם אֶת-הָאִשָּׁה כִּי-יָפָה הִיא מְאֹד: (טו) וַיִּרְאוּ אֹתָהּ שְׂרַי פְּרֹעֶה וַיְהַלְלוּ אֹתָהּ אֶל-פְּרֹעֶה וַתִּקַּח הָאִשָּׁה בֵּית פְּרֹעֶה: (טז) וַיִּלְאָבְרָם הַיִּטִּיב בְּעִבּוּרָהּ וַיְהִי-לּוֹ צֹאן-וַיִּבְקָר וַחֲמֹרִים וְעֶבְדִּים וְשִׁפְחֹת וְאַתְנֹת וְגַמְלִים: (יז) וַיִּנְגַע ה' אֶת-פְּרֹעֶה בְּגַעִים גְּדֹלִים וְאֶת-בֵּיתוֹ עַל-דָּבַר שְׂרַי אִשְׁתּוֹ אַבְרָם: (יח) וַיִּקְרָא פְּרֹעֶה לְאַבְרָם וַיֹּאמֶר מַה-זֹּאת עָשִׂיתָ לִּי לָמָּה לֹא-הִגַּדְתָּ לִּי כִּי אִשְׁתְּךָ הִיא: (יט) לָמָּה אָמַרְתָּ אַחְתִּי הִיא וַאֲקַח אֹתָהּ לִי לְאִשָּׁה וְעַתָּה הִנֵּה אִשְׁתְּךָ קַח וְלֵךְ: (כ) וַיֵּצֵא עֲלָיו פְּרֹעֶה אַנְשֵׁים וַיִּשְׁלַחוּ אֹתוֹ וְאֶת-אִשְׁתּוֹ וְאֶת-כָּל-אֲשֶׁר-לוֹ:

22. בראשית פרק מה (פרשת ויגש)

(ו) כִּי-יָגַה שְׁנַתִּים הָרַעַב בְּקִרְבַּי וְעוֹד חֲמֵשׁ שָׁנִים אֲעֹר אִין-חֲרִישׁ וְקָצִיר: (ז) וַיִּשְׁלַחַנִי אֱלֹהִים לְפָנֶיכֶם לְשׁוּם לָכֶם שְׂאֵרֵיט בְּאֶרֶץ וְלִהְיוֹת לָכֶם לְפָלִיטָה גְדֹלָה: (ח) וְעַתָּה לֹא-אַתֶּם שְׁלַחְתֶּם אֹתִי הִנֵּה פִי הָאֱלֹהִים וַיִּשְׁלַחַנִי לָאֵב לְפְרֹעֶה וְלִאֲדוֹן לְכָל-בֵּיתוֹ וּמִשָּׁל בְּכָל-אֶרֶץ מִצְרָיִם: (ט) מִהֲרֵי וְעָלוּ אֶל-אֲבִי וְאַמְרַתֶּם אֵלָיו כֹּה אָמַר בְּנֵי יוֹסֵף שְׁמֵנִי אֱלֹהִים לִאֲדוֹן לְכָל-מִצְרָיִם רְדָה אֵלַי אֶל-תַּעֲמֹד: (י) וַיִּשְׁבַּת בְּאֶרֶץ-גֹּשֶׁן וְהָיִתָּ קְרוֹב אֵלַי וּבְגִי וּבְגִי וּבְגִי וְצִאָנָה וּבְקִרְבִּי וְכָל-אֲשֶׁר-לָךְ: (יא) וְכָל-פְּלִטִי אֹתָךְ שָׂם כִּי-עוֹד חֲמֵשׁ שָׁנִים רַעַב פְּוֹתִתְנָרֵשׁ אֹתָהּ וּבֵיתָךְ וְכָל-אֲשֶׁר-לָךְ:

23. בראשית פרק מו פסוק כח - כט (פרשת ויגש)

(כח) וְאֶת־יְהוֹדָה שָׁלַח לְפָנָיו אֶל־יוֹסֵף לְהוֹרֹת לְפָנָיו גְּשֵׁנָה וַיָּבֵאוּ אֶרְצָה גְּשֵׁן: (כט) וַיֵּאָסֶר יוֹסֵף מִרְפַּבְתּוֹ וַיַּעַל לְקִרְאֵת־יִשְׂרָאֵל אָבִיו גְּשֵׁנָה וַיֵּרָא אֵלָיו וַיִּפְּלַע־עַל־צְוֹאֲרָיו וַיִּבְכֶּה עַל־צְוֹאֲרָיו עוֹד:

24. פרקי דרבי אליעזר פרק כו

רבי טרפון אומר, באותה הלילה שגלקחה שרה אמנו, אותה הלילה ליל פסח הנה, והביא הקדוש ברוך הוא על פרעה ועל ביתו נגעים גדולים, להודיעו שפן הוא עתיד להכות את מצרים בנגעים גדולים, שפאמר [שם יז] וינגע ה' את פרעה נגעים גדולים. רבי יהושע בן קרחה אומר, מאהבתו אותה פרעה, (כח) כתב לה בשטר כתבה כל ממונו, (כט) בין כסף בין זהב בין עבדים בין קרקעות, וכתב לה (ל) את ארץ גשן לאחזה, לפיכך (ל) ישבו ישראל בארץ גשן שהיא של שרה אמנו. וכתב לה (ל) את הגר בתו מפלגשו לשפחה. ומנין שהיתה הגר המצרית שפחה, שפאמר [שם טז, א] ושרי אשת אברהם לא ילדה לו וְלָהּ שִׁפְחָה מִצְרַיִת וְשָׁמָּה הָגָר. (ל) השפים פרעה בבקר (ל) נבהל ונחפוז שלא קרב לשרה. וקרא לאברהם ואמר לו הרי אשתך (ל) וכל שטרות מתנותיה עמה, (ל) לך ואל תעמד בארץ הזאת, שפאמר [בראשית יב, יט] הנה אשתך קח לך. (ל) וכתוב אחריו ויצו עליו פרעה אנשים. (ל)

25. פרקי דרבי אליעזר פרק לו

ושמע יוסף שבה אביו (ל) לגבול מצרים, (ל) ולקח את כל האנשים עמו ויצא לקראת אביו.

26. זוהר כרך א (בראשית) פרשת ויגש דף רו עמוד א

תא חזי, ויגש אליו, תקרובתא דעלמא בעלמא, לאתאחדא דא בְּדָא לְמַהוּי פְּלֵא חַד. בגין דיהודה איהו מְלֻךְ וְיוֹסֵף מְלֻךְ. אַתְקָרִיבוּ דָא בְּדָא, וְאַתְאַחֲדוּ דָא בְּדָא.

[בא ראה, ויגש אליו, התקרבות של עולם עם עולם, להאחזו זה עם זה, שהפל יהיה אחד. משום שיהודה הוא מְלֻךְ וְיוֹסֵף מְלֻךְ, התקרבו זה לזה ונאחזו זה עם זה.]

רבי יהודה פתח ואמר, (תהלים מח) **פִּי הִנֵּה הַמְּלָכִים נוֹעְדוּ, דָּא יְהוּדָה וְיוֹסֵף.** בגין דתרונויהו מְלָכִים, וְאַתְקָרִיבוּ דָא בְּדָא לְאַתְנוּפְקָא תְרוּנוֹיְהוּ כְּחַדָּא. בגין דיהודה אתערב ביה בבנימין, ויהו ערב לגביה דאבוי ביה, בהאי עלמא ובעלמא דאתי. ועל דא אתקריב קמיה דיוסף, לאתנופקא עמיה על עסקא דבנימין, דלא למהוי בנדוי. בהאי עלמא ובעלמא דאתי. כְּמָא דָּאֵת אָמַר, (בראשית מג) אָנֹכִי אֶעְרַבְנִי מִיָּדִי תְּבַקְשׁוּנִי אִם לֹא תִבְיָאוּתִיו אֵלַי וְהִצַּגְתִּיו לְפָנֶיךָ וְחִטָּאתִי לְאִבִּי כָּל הַיָּמִים. בהאי עלמא ובעלמא דאתי.

[רבי יהודה פתח ואמר, (תהלים מח) **פִּי הִנֵּה הַמְּלָכִים נוֹעְדוּ - זֶה יְהוּדָה וְיוֹסֵף, מְשׁוּם שֶׁשְׁנֵיהֶם מְלָכִים, וְהִתְקַרְבוּ זֶה לְזֶה לְהִתְנַפֵּחַ שְׁנֵיהֶם יחד, מְשׁוּם שֶׁיְהוּדָה עָרַב לְבִנְיָמִין, וְהִנֵּה עָרַב לְאִבִּיו בּוֹ בְּעוֹלָם הַזֶּה וּבְעוֹלָם הַבָּא, וְעַל פֶּן הִתְקַרַּב לְפָנָיו יוֹסֵף לְהִתְנַפֵּחַ עִמּוֹ עַל עִסְקוֹ שֶׁל בְּנִימִין, שֶׁלֹּא לְהִיטֵב בְּנִדּוּי בְּעוֹלָם**

(לא) : ישבו ישראל בארץ גשן שהיא כו'. וז"ש (ס"פ ויגש מז, כז) וישב ישראל בארץ מצרים בארץ גושן ויאחזו בה, שהיתה להם אחיזה משרה [ללוה רמו כאן בלשון לאחזה שבסמוך]. (וע"ל פל"ט אות ט"ו שכתבתי בשם תוספות על התורה ורד"ק שארץ גשן היא הנאמר בספר יהושע גשן וחלן [טו נא] והיא מארץ ישראל, אבל אין נראה כן שהרי פרעה אמר ליוסף במיטב הארץ בארץ רעמסס [בראשית מז, יא] שהיא ודאי ממצרים, וגם בקרא דס"פ ויגש קראה ארץ מצרים):

(לב) : לגבול מצרים. במקרא כתיב ויעל לקראת אביו גשנה, ומשמע כאן שגשן הוא בגבול מצרים לכנען (ואפשר על שם כן נקרא גשן, מקום שנגשים שתי הארצות זו לזו, וכן בזהר [קיא א] דרשו גשנה לשון תקרובתא ע"ש), ולכן בחר יעקב לשבת בה להיותה הסמוכה לא"י, וכן לכן ניתנה מפרעה לשרה כדלעיל פכ"ו. ובתוס' על התורה כתבו שהיא גשן האמורה בערי יהודה [יהושע טו, נא] גשן וחלן, והיה בה מענין ארץ ישראל שהיתה גבוה מכל מצרים, ולכן נאמר ויעל לקראת ישראל מפני שהיתה גבוה (שנמנה ביהושע שם בערי ההר) עכ"ל. וכ"כ הרד"ק [שם יא] בשם המדרש, והוסיף שמפני שהלך יהודה לפני אביו להורות לפניו גשנה זכה וניתנה לו ארץ גשן, וע"ל פכ"ו אות ל"א מ"ש בזה בס"ד, ולשון ויעל דרש לי הפר"א בענין אחר כמש"ל באות שאה"ז בס"ד:

(לז) : ולקח את כל האנשים עמו. במקרא כתיב רק ויאסור יוסף מרכבתו ויעל לקראת אביו וגו'. ובתנחומא ויגש ס"ז דרש לה מסברא מי ראה יוסף יוצא ולא יצא עמו ע"ש. ואפשר כאן דרש ויעל (שלפ"ד הפר"א שגשן מגבול מצרים א"כ אינה גבוה יותר ממצרים, ואפשר מ"מ היה מתחיל כבר שם להיות עולה מעלה בהר לגבול א"י) הוא פועל יוצא כי העלה אחרים עמו לכבוד אביו. ואפשר ילפינן האי ויעל ממ"ש להלן בקבורת יעקב ס"פ ויחי ויעל עמו גם רכב וגו' (ושם נאמר ויעלו אתו וגו' זקני ביתו וגו', ואפשר ז"ש כאן כל האנשים סתם, שר"ל כל האנשים הידועים והנוכחים להלן שעלו עמו לכבודו בקבורה, ואפשר צ"ל כאן כל האנשים שעמו, ור"ל שהיו רגילין להיות עמו ולצאת בחבורתו כשיוצא לכבודו):

הָזָה וּבְעוֹלָם הַבָּא, כְּמוֹ שְׁנֹאָמַר (בראשית מג) אָנֹכִי אֶעְרְבֶנּוּ מִיָּדַי תִּבְקָשׁוּנוּ אִם לֹא הִבִּיאֲתִיו אֵלַיְךָ וְהִצַּגְתִּיו לְפָנֶיךָ וְחֻטְאֲתִי לֹךְ כֹּל הַיָּמִים, בְּעוֹלָם הָזֶה וּבְעוֹלָם הַבָּא.]

27. זוהר כרך א (בראשית) פרשת ויגש דף ריא עמוד א זהר מנוקד/תרגום/ חלק א דף ריא/א
וְכַד אִיהִי מִתְמַקְנָא לְגַבְיָה דְאָדָם, לְמַהְוִי כְּלָא רְתִיכָא (נ"א קדישא, וכהן כלא רתיכא) חָדָא, לְהַאי אָדָם. כְּדִין כְּתִיב, וַיֵּאסֹר יוֹסֵף מִרְפַּבְתּוֹ דָּא צְדִיק. וַיַּעַל לְקִרְאֵת יִשְׂרָאֵל אָבִיו גִּשְׁנָה. לְקִרְאֵת יִשְׂרָאֵל, דָּא רְזָא דְאָדָם. גִּשְׁנָה, תְּקִירוּבְתָא חָדָא, לְאַתְקִרְבָּא כְּחָדָא, בְּקִרְבָּנָא חָדָא וַיַּחֲוֹדָא חָדָא.
[וּכְשֶׁהִיא נִתְקַנָּת כְּלָפִי אָדָם, שְׁהַכֵּל יִהְיֶה מְרַכְבָּה (נ"א: קדושה, ואז כל המרכבה) אַחַת לְאָדָם הָזֶה, אֲזַ כְּתוּב: וַיֵּאסֹר יוֹסֵף מִרְפַּבְתּוֹ - זֶה הַצְדִּיק. וַיַּעַל לְקִרְאֵת יִשְׂרָאֵל אָבִיו גִּשְׁנָה. לְקִרְאֵת יִשְׂרָאֵל - זֶה הַסּוּד שֶׁל אָדָם. גִּשְׁנָה - הַתְּקִירוּבוּת אַחַת, לְהַתְקַרֵּב יַסֵּד בְּקִרְבָּן אָחֵד וַיַּחֲוֹד אָחֵד.]